

Wspomnienia pośmiertne

Ś. p. dr. Zdzisław Durczewski

Zdzisław Durczewski urodził się dnia 3 lipca 1908 roku w Dłoni, w pow. rawickim, woj. poznańskim. Do szkoły powszechnej uczęszczał w Dłoni a od r. 1918 zaczął pobierać naukę w gimnazjum klasycznym w Rawiczu. W r. 1926, po uzyskaniu świadectwa dojrzałości w gimnazjum w Rawiczu, zapisał się na wydział humanistyczny Uniw. Poznańskiego. Przedmiotem jego studiów była historia, prehistoria, a także muzykologia i język niemiecki. W latach 1930—32, przez rok szkolny 1930—31 i 1931—32 zajmował stanowisko nauczyciela historii i języka niemieckiego w Państwowym Seminarium Nauczycielskim w Słupcy. W lipcu 1932 r. zawarł związek małżeński z panną Zofią Heppnerówną. W grudniu 1932 r. uzyskał dyplom magistra filozofji z zakresu historii, na podstawie pracy p.t. Michał Kleofas Ogiński na tle kulturalnym swej epoki. Dzięki stypendium Funduszu Kultury Narodowej mógł się potem oddać studiom z zakresu prehistorii. Wyczerpanie się stypendium zmusiło go do objęcia w roku szkolnym 1934—35 stanowiska nauczyciela historii w Gimnazjum Koedukacyjnym w Koninie. Mimo pracy zarobkowej kontynuował studia prehistoryczne, przygotowując pracę p. t.: Grupa górnośląsko-małopolska kultury łużyckiej w Polsce, na podstawie której uzyskał 13. V. 1936 doktorat z prehistorii w Uniwersytecie poznańskim. Pracował następnie w Państw. Muzeum Archeologicznym w Warszawie, prowadząc badania terenowe. M. i. rozkopał duże cmentarzysko z okresu rzymskiego w Spicymiezu, w powiecie tureckim i cmentarzysko kultury łużyckiej. Od r. 1937 brał udział w badaniu terenu zamku grodzieńskiego, a po ustąpieniu dra Jodkowskiego objął kierownictwo prac wykopaliskowych w Grodnie, gdzie zastał go wybuch wojny. Przeniósł się stamtąd w październiku 1939 r. do Wilna, następnie od grudnia 1940 do grudnia 1941 r. pracował w Chyrzowie pod Warszawą jako sekretarz nadleśnictwa, a następnie w firmie Wo-

ka w Warszawie, gdzie zastał go wybuch powstania. W czasie walk został zabrany przez Niemców z mieszkania i zastrzelony 5 sierpnia 1944 r. Pozostawił po sobie kilkanaście prac mniejszych oraz fundamentalną pracę o górnośląsko-małopolskiej grupie kultury łużyckiej, będącej pierwszą tak szczegółową monografią jednej z grup plemiennych Prasłowian. Praca ta przyjęta została przez Polską Akademię Umiejętności do druku w „Wydawnictwach Śląskich P.A.U.” Druk jej, przerwany przez wojnę, dobiega obecnie końca. Na razie ukazała się część I syntetyczna, część druga, materiałowa z kilkudziesięciu tablicami ukaże się niebawem. Z doktorem Durczewskim straciła prehistoria polska jednego z najzdolniejszych młodych pracowników. Szczególną zaletą Jego była pilność i dokładność pracy. Osierocił żonę i synka Dobromira. Cześć Jego pamięci!

Spis prac ś. p. Zdzisława Durczewskiego

1. Powiat krotoszyński w czasach przedhistorycznych (Przegląd Archeologiczny, t. IV, z 3, str. 208—224, z 50 ryc. i 4 mapkami).
2. Nowe stanowiska prehistoryczne na Kujawach (Z otchłani wieków, r. VIII, 1933, str. 87—91, z 2 ryc).
3. Michał Kleofas Ogiński (Kuryer Lit. — Nauk., r. X. nr. 42, dodatek do Il. Kur. Codz. nr. 287 z 16. X. 1933).
3. Nauczycielstwo a obrona zabytków przedhistorycznych. (Nasza Praca. Miesięcznik nauczycielstwa szkół powz. powiatu konińskiego. Rok I, nr. 5, Konin, 1933).
5. Zabytki przedhistoryczne Witkowa i okolicy (Wiad. Parafialne parafii Witkowskiej nr. 25 z 24 czerwca 1934, Witkowo).
6. Ciekawe naczynie wczesnohistoryczne z Gniezna (Z otchłani wieków, r. IX, 1934, str. 95—98, z 1 ryc.).
7. Grupa górnośląsko-małopolska kultury łużyckiej w Polsce (Sprawozdania Pol. Akad. Um., t. XLI, str. 183—184.).
8. „Oto dzień, dziś krwi i chwały”. W 150-lecie urodzin Karola Kurpińskiego (Ilustracja Polska r. VIII, nr. 18 z 5 maja 1935, Poznań).
9. Złoto pod Kościanem. Złota bransoleta ze Zbęczów (Ilustracja Polska, Poznań, r. VIII, nr. 43 z 27 X. 1935).
10. Zabytki z powiatu konińskiego w zbiorach prywatnych (Wiadomości Archeologiczne, t. XIII, str. 123—130, z 36 ryc.).
11. Cmentarzysko ciałopalne z okresu rzymskiego w Spicymierzu w pow. tureckim. (Z otchłani wieków XI. 1936, str. 156—157).
12. Grody książęce i cmentarzysko ciałopalne z okresu rzymskiego w Łegu Piekarskim w pow. tureckim. (Tamże XI, 1936, str. 157).
13. Łopata prehistoryka na Starym Zamku w Grodnie (Kur. Lit. — Naukowy XIV, nr. 36, dod. do Il. Kur. Codz. nr. 239 z 30 VIII. 1937).
14. Gród litewski z XIII i XIV w. na Starym Zamku w Grodnie (Kurier Lit. — Nauk. XIV, nr. 47, dod. do Il. Kur. Codz. nr. 316 z 15 XI. 1937).
15. Złota bransoleta wczesnohistoryczna ze Zbęcz, w pow. kościańskim. (Przyczynki do pradziejów Polski Zachodniej, Poznań 1937, str. 88—91, z 2 ryc.).
16. Z zamierzchłej przeszłości. Prasłowiańskie cmentarzysko z przed 2500 lat w Spicymierzu w pow.

- tureckim. (Tygodnik Polski, Włocławek r. VI, 1938 nr. 1 z 2. I.).
17. Dziwy na Starym Zamku w Grodnie (Światowid, Kraków XV, nr. 2 z 8. I. 1938).
 18. Cmentarzysko łużyckie z okresu halszackiego w Spicymierzu w pow. tureckim. (Z otchłani wieków XIII, 1938, str. 18—19).
 19. Z warsztatu pracy wykopaliskowej w Starym Zamku (Dziennik Kresowy, nr. 180 z 3 lipca 1938).
 20. Doniosłe wyniki prac wykopaliskowych na Starym Zamku w Grodnie w latach 1937—1938 (Kuryer Lit. — Nauk. XV, nr. 48, dodatek do Ilustr. Kuryera Codziennego, Kraków nr. 329 z 28. XI. 1938).
 21. Sprawozdanie z badań archeologicznych na Starym Zamku w Grodnie w 1937 r. (Sprawozdanie z działalności wojewódzkiego Komitetu Uczczenia Króla Stefana Batorego w Grodnie. Grodno 1938).
 22. Halszacki skarb brązowy z Rychłocic w pow. wieluńskim (Przegląd Archeologiczny t. VI, str. 252—254, z 6 ryc.).
 23. Zagadnienie grobów jamowych w kulturze łużyckiej i późniejszych ich nawiązań (Wiadomości Archeologiczne, t. XVI, wyd. I, 1940, str. 35—51, z 13 ryc.).
 24. Stary Zamek w Grodnie w świetle wykopalisk dokonanych w latach 1937—1938 (Odbitka z „Niemna“ nr 1, 1939, str. 14 z 102 ryc.).
 25. Grupa górnośląsko-malopolska kultury łużyckiej w Polsce. Część I, z 8 ryc. Kraków 1939—45 (PAU — Wydawnictwa Śląskie — Prace Prehistoryczne nr 4.).
 26. Adam Wrzosek i Michał Cwirko-Godycki: Cmentarzysko kultury łużyckiej w Laskach w pow. kępińskim (Przegląd Archeologiczny, t. VI, 1938—39, str. 323—325.).
 27. Jan Zurek, Pradzieje ziemi wieluńskiej. Wieluń 1936 (Przegląd Archeologiczny, t. VI, 1938—39, str. 325—327.).

J. Kostrzewski,